

Vladimir Vidmar:

Nika Špan: Was it a car or a cat I saw

Ko stopamo v razstavne prostore sodobne umetnosti, prihajamo v sistem z zelo jasno postavljenimi pravili. Gibljemo se po mreži, ki je sicer dinamična, fleksibilna struktura, vendar je vsaka njena artikulacija sestavljenka, ki pravila na novo afirmira. Prostor, ki določa način našega gibanja, različni razstavni formati, katerih parametri in diskurzi, ki jih izbiramo za legitimiranje razstave, služijo kot smerokazi za njeno branje. In nenazadnje so tu umetniška dela, ki so del istega sistema, saj ta opredeljuje vsak njihov moment, od narativa, v katerega se vstavljajo ali ga ustvarjajo, do fizične pojavnosti in materialne artikulacije. Sistem, ki toliko elementov predoloča, nam torej v dobršni meri pomaga pri orientiranju, predvsem tistim izmed nas, ki smo v tem sistemu bolj ali manj udomačeni. Razstava ima lahko tematski okvir, ki združuje dela, vzeta iz različnih kontekstov, lahko je posvečena samo enem umetniku, pri čem nas celota njegovega opusa usmerja med branjem. Zdi se, da dela vselej legitimira nekaj, kar je zunaj materialnosti njihove prisotnosti na razstavi.

Was it a car or a cat I saw ubere nasprotno pot. Razstavljeni dela različnih avtorjev niso del kuriranega premisleka o temi ali problemu, ki bi bil 'zunanj' glede na to, kar imamo pred seboj. Dela so bila izbrana v parih ali trojicah, pri čemer je bilo ključno merilo njihova formalna bližina, fizična podobnost. V primerjavi s klasičnimi mehanizmi ustvarjanja razstav gre torej za navidezno arbitraren moment, koincidenca formalnega aspekta del, ki v kontekstu sistema sodobne umetnosti, zavezanega pogledu 'zunaj' formalnih danosti, deluje skorajda heretično. Vendar nas srečanje s tovrstno 'zgostitvijo' galerijske izkušnje sooča z vprašanji materializacije ustvarjalnega postopka in njenih implikacij ter s tem, kako se ta povezuje s konteksti, ki ji ponujajo oporo in legitimacijo. Dialektika, ki ji v inscenirani izkušnji pričujoče meta-razstave ne moremo ubežati, je konstitutivni moment slehernega umetniškega dela, hkrati je pa vse prej kot neproblematičen fenomen. Dvoumnost nastale situacije je pred več kot štiridesetimi leti John Berger brez olepševanj strnil v vprašanje, od kod prihaja vrednost umetniškega dela.

Tesen klinč materialne pojavnosti in kontekstualne opredeljenosti umetniškega dela vsakič znova vzpostavlja pozicijo umetnika kot avtorja. Avtorstvo, pojem, s katerim smo v 20. stoletju večkrat poskušali opraviti, nam se v enačbo vedno znova vriva. Dejstvo, da gre za ideološki ali kak drugačen konstrukt, nikakor ne spreminja otipljivosti dejanskih posledic barantanja s pojmom avtorja. Še več, trdoživost starih podob avtorja kot kreativnega genija, inovatorja, ki ustvarja novo in posebno, se s spodbudo močnega komercialnega interesa vedno znova potrjuje. Vendar kaj pomeni predstavitev umetniškega dela na ravni formalno-materialne odločitve? Soočenje z dvojnikom lastnega dela ustvarja potencialno nelagodno situacijo, ki razjeda avtorjevo kredibilnost in samozavest. Problem avtorstva, njegovih ravni in njihovih odnosov se na

pričujoči razstavi še bolj radikalno zaostre. Zastavlja se namreč vprašanje, kako se (materialna) dela sodelujočih umetnikov umeščajo v (nematerialno) delo Nike Špan, avtorice projekta. Ali je kombinatoriko različnih nivojev avtorstva smiselno percipirati skozi prizmo ready mada? Čeprav na prvi pogled razstavljenim delom ni nič odvzetega in je situacija neproblematična – umetniška dela so predstavljena na umetniški razstavi – so izbrana izključno na podlagi vizualnega, medtem ko jim je navezovanje na kontekst s takšnim kriterijem izbora zaprečeno. Razstava *Was it a car or a cat I saw* z insceniranim dualizmom razstavljenih del v čisti formi in udeležba Nike Špan s (skoraj) čistim nematerialnim prispevkom koncepta izostri pogled na nemogoče ločevanje teh dveh razsežnosti, ki se stopnjuje do vprašanja, kaj je sploh tukaj delo.

Za razplet tega vozla so ključni gledalci. Tudi oni v (za)dani situaciji izgubljajo tla pod nogami, saj je 'klasični' okvir za branje del odvzet, zadrega se še bolj radikalizira zaradi ponavljanja podobnih materialnih in formalnih elementov. Ti so edine oporne točke, ki jih imajo gledalci za vstop v dela, rekonstrukcijo njihove genealogije in smisla. Zato razstava *Was it a car or a cat I saw* ni poziv h kontemplaciji forme, temveč premislek o materialnem in formalnem kot vzvodu za dostopanje do dela, ki vodi k njegovem poglobljenem branju, iskanju implikacij določene formalne rešitve. Obiskovalec razstave je posledično člen, ki lahko vzpostavi delo onstran dihotomije materialnega in nematerialnega, forme in konteksta, in sicer prek lastnega napora ustvarjanja novega.

WAS IT A CAR OR A CAT I SAW

05.11. - 01.12.2015

Galerija Škuc, Ljubljana

Kustos: Vladimir Vidmar

Dela: Jasmina Cibic, Elena Damiani, Vlatka Horvat, Nikita Kadan, Tanja Lažetić, David Maljković, Alenka Pirman, Reinigungsgesellschaft, Kelly Schacht, schultzsultz, Nika Špan in Adam Vačkar